

Демографічна ситуація в Україні у 2018 році¹

На 1 січня 2019 року чисельність наявного населення України (за оцінкою)² становила 42153,2 тис. осіб, з них у міській місцевості проживало 29256,7 тис. осіб (69,4%), у сільській – 12896,5 тис. осіб (30,6%).

У 2018 році чисельність населення України зменшилася на 233,2 тис. осіб, у тому числі міського – на 114,3 тис., сільського – 118,9 тис.

Зменшення чисельності населення України (у тому числі міського) відбулося внаслідок природного скорочення населення. Зменшення чисельності сільського населення – внаслідок природного і міграційного скорочення.

Склад населення України характеризується суттєвою гендерною диспропорцією. Чисельна перевага жінок над чоловіками у складі населення України спостерігається із 37 років та з віком збільшується. У віці 64–72 роки чисельність жінок перевищує чисельність чоловіків у 1,5 раза і більше, із 73 років – у 2–3 рази.

Чисельність чоловіків на 1 січня 2019 року становила 19455,3 тис. осіб, а жінок – 22528,3 тис.; 46,3% і 53,7% чисельності постійного населення відповідно. У розрахунку на 1000 чоловіків припадає 1158 жінок (у міській місцевості – 1181, у сільській – 1109).

В Україні сформувалася структура населення, для якої характерна висока питома вага осіб старшого віку і низька молодшого. На 1 січня 2019 року чисельність осіб у віці 0–15 років становила 16,3% загальної чисельності постійного населення, у віці 60 років і старше – 23,4%, у віці 16–59 років – 60,3%.

Вікова структура визначає демографічне навантаження: станом на 1 січня 2019 року на 1000 осіб у віці 16–59 років припадала 271 особа у віці 0–15 років та 389 осіб у віці 60 років і старше. У сільській місцевості відповідні показники значно вищі (303 і 402 особи), ніж у міській (258 і 383 особи). У порівнянні з 2018 роком загальний коефіцієнт демографічного навантаження на 1000 осіб у віці 16–59 років у цілому по Україні зріс із 647 до 660 осіб.

Середній вік населення України становив 41,6 року (чоловіків – 38,7, жінок – 44,0), медіанний вік – 41,1 року (чоловіків – 38,0, жінок – 44,2).

Довідково: Демографічне навантаження – узагальнююча кількісна характеристика вікової структури населення, яка показує навантаження на суспільство непродуктивним населенням.

Довідково: Медіанний вік – вік, який поділяє чисельність населення на дві рівні за обсягом частини: одна – молодше медіанного віку, друга – старше його.

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя.

² Розрахунки (оцінки) чисельності населення здійснено на основі наявних адміністративних даних щодо державної реєстрації народження, смерті та зміни реєстрації місця проживання.

У 2018 році в Україні зафіксовано природне скорочення населення: 251,8¹ тис. осіб, або 6,1² особи на 1000 наявного населення (у 2017 році – відповідно 210,1 тис. осіб і 5,1‰²).

Рівень природного скорочення населення у сільській місцевості (8,3‰²) значно перевищує рівень природного скорочення населення у міській місцевості (4,9‰²).

Упродовж року в Україні народилося 335,9 тис. дітей, з них 173,4 тис. хлопчиків і 162,5 тис. дівчаток. На 100 живонароджених дівчаток припадало 107 хлопчиків. Рівень народжуваності становив 8,7² живонароджених на 1000 наявного населення, що менше ніж у 2017 році (9,4‰²).

Середній вік матері при народженні першої дитини становив 25,9 року.

Кількість живонароджених, матері яких молодше 20 років, – 16,2 тис. (4,8% загальної кількості живонароджених), із них, матері яких молодше 15 років, – 0,2 тис., матері яких у віці 15–17 років, – 4,0 тис.

За порядком народження перші діти становили 45,7% від загальної кількості живонароджених, другі – 36,6%, треті – 10,6%. У порівнянні з 2017 роком частка народження перших дітей зменшилася, частка народження других і третіх дітей майже не змінилася.

Питома вага позашлюбних народжень у загальній кількості живонароджених становила 20,5%. При цьому частка таких народжень більша в сільській місцевості (сільська місцевість – 22,4%, міська – 19,5%).

Сумарний коефіцієнт народжуваності в Україні становив 1,301² дитини на 1 жінку репродуктивного віку (у 2017 році – 1,374²). При такій інтенсивності народжуваності не відбувається навіть просте відтворення населення.

Довідково: Сумарний коефіцієнт народжуваності показує, скільки в середньому дітей народила б одна жінка упродовж усього репродуктивного періоду (15–49 років) при збереженні в кожному віці рівня народжуваності того року, для якого обчислені вікові коефіцієнти.

У 2018 році в Україні померло 587,7 тис. осіб, або 14,8² особи на 1000 наявного населення (у 2017 році – 14,5‰²).

Смертність населення у сільській місцевості значно вища, ніж у міській: 17,5² померлих на 1000 наявного населення у сільській місцевості проти 13,4‰² у міській.

Серед причин смерті населення перше місце посідали хвороби системи кровообігу (66,7% загальної кількості померлих), друге – новоутворення (13,4%), третє – зовнішні причини смерті (5,3%).

¹ Тут і далі абсолютні дані щодо природного та міграційного рухів населення наведено без урахування частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

² Розрахунки здійснено без урахування даних по Донецькій та Луганській областях.

Смертність чоловіків вища, ніж жінок: 15,8¹ чоловіків і 14,0¹ жінок на 1000 осіб відповідної статі. Водночас рівень смертності чоловіків перевищує рівень смертності жінок від зовнішніх причин у 4,6 рази, від деяких інфекційних та паразитарних хвороб, хвороб органів дихання, розладів психіки та поведінки – утричі, від хвороб органів травлення, хвороб нервової системи – удвічі, від новоутворень – у 1,5 рази.

Перевищення рівня смертності чоловіків над рівнем смертності жінок (зокрема, у вікових групах 20–64 роки смертність чоловіків утричі вища, ніж у жінок) зумовлює відмінності показників середньої очікуваної тривалості життя чоловіків і жінок.

Так, у 2018 році середня очікувана тривалість життя при народженні для жінок становила 76,72¹ року, тоді як для чоловіків на 10,03 року менше (66,69¹ року).

У віці до 1 року померло 2,4 тис. дітей, з них у перинатальному періоді (у перший тиждень життя) – 1,0 тис. (42,6%). Крім того, було зареєстровано 2,0 тис. мертвонароджень.

Рівень смертності немовлят у порівнянні з 2017 роком зменшився з 7,6 до 7,0 померлих дітей у віці до 1 року на 1000 живонароджених. Смертність хлопчиків (7,7 померлих на 1000 живонароджених відповідної статі) значно перевищувала смертність дівчаток (6,4‰).

Причиною смерті більшості дітей були окремі стани, що виникають у перинатальному періоді (53,1% померлих у віці до 1 року), а також природжені вади розвитку, деформації та хромосомні аномалії (24,5%). Водночас випадки смерті дітей від зовнішніх причин склали 4,8%, хвороб органів дихання – 4,3%, хвороб нервової системи – 2,9%, деяких інфекційних та паразитарних хвороб – 2,4%.

Упродовж року зафіксовано 58 випадків смерті жінок, пов'язаних із вагітністю (17,3 у розрахунку на 100 тис. живонароджених), у тому числі 42 випадки материнської смертності (12,5 у розрахунку на 100 тис. живонароджених).

У 2018 році в Україні зареєстровано 228,4 тис. шлюбів (6,0¹ шлюбу на 1000 наявного населення).

Середній вік наречених, що вперше реєстрували шлюб, становив: у жінок 25,8 року, у чоловіків 28,5 року.

Разом з тим зареєстровано 53,9 тис. розірвань шлюбів в органах державної реєстрації актів цивільного стану та задоволено 100,1 тис. заяв і позовів про розірвання шлюбу судами першої інстанції. Коефіцієнт розлучуваності становив 3,9¹ розлучення на 1000 наявного населення.

Довідково: Середня очікувана тривалість життя населення при народженні – середнє число років, яке проживуть новонароджені за умови, що вікові рівні смертності залишаться такими, якими вони були на рік розрахунку.

¹ Розрахунки здійснено без урахування даних по Донецькій та Луганській областях.

У 2018 році міграційний приріст населення становив 18,6¹ тис. осіб, а його рівень – 9,6² особи на 10 тис. населення.

Міграційний приріст сформувався за рахунок міграційного обміну зі 108 країнами, зокрема з Індією (3,6 тис. осіб), Російською Федерацією (1,8 тис.), Марокко (1,7 тис.), Туреччиною (1,5 тис.), Іраном (1,4 тис.), Молдовою (1,1 тис.), Китаєм, Азербайджаном (по 0,9 тис.), Єгиптом (0,8 тис.). Із 36 країнами сформувалося міграційне скорочення населення, зокрема зі США (2,4 тис. осіб), Німеччиною (1,8 тис.), Литвою, Угорщиною, Чехією (по 0,3 тис.).

Найбільша кількість іммігрантів з Російської Федерації – 5,2 тис. (13,3% загальної кількості), Індії – 4,4 тис. (11,2%), Марокко – 2,6 тис. (6,7%), Туреччини – 2,4 тис. (6,1%), Азербайджану – 1,7 тис. (4,3%), Ірану, Молдови – по 1,6 тис. (4,1%), Китаю – 1,5 тис. (3,7%). Серед загальної кількості іммігрантів громадяни України становили 7,6%.

З України у 2018 році мігранти виїхали до 140 країн, зокрема до Російської Федерації – 3,4 тис. (13,9% емігрантів), США – 3,2 тис. (13,3%), Німеччини – 2,2 тис. (8,9%), Узбекистану, Туреччини, Марокко, Індії, Азербайджану, Польщі, Білорусі – 1,0–0,7 тис. (4,0–3,0%).

Громадяни України становили 42,7% загальної кількості емігрантів. Більшість їх вихало до США (26,3%), Російської Федерації (21,3%) та Німеччини (15,3%).

¹ Інформація з міграції сформована за даними реєстрації/зняття з реєстрації місця проживання, які надають органи реєстрації (виконавчі органи сільської, селищної або міської ради, сільські голови (якщо відповідно до законодавства виконавчий орган сільської ради не утворено)).

² Розрахунки здійснено без урахування даних по Донецькій та Луганській областях.